

UDK 811.163.4'373.21(497.16Spuž)

Preliminarno saopštenje

Vukić PULEVIĆ (Podgorica)

Dukljanska akademija nauka i umjetnosti

ORIJENTALIZMI U TOPONIMIJI SPUŽA I NEPOSREDNOJ OKOLINI

U radu je prikazano 156 toponima s teritorije Spuža i neposredne okoline koji u osnovi imaju orijentalizme. Kako su toponimi fiksirani za lokalitete, oni predstavljaju trajna svjedočanstva o viševjekovnom osmanlijskom prisustvu na prostorima Crne Gore. Po strukturi prikazani toponimi su veoma različiti, a najviše je onih koji su i do danas zadržali lična imena ili prezimena vlasnika imanja (njive, livade, šume), kao npr. Bećirovina, Burazerovina, Kolarevina, Remove šume i dr. Na sličan način imenovani su i graditeljski objekti: Huseinova džamija, Ali-agina vrata, Derviš-pašina kula, Azizija, Birindži kula, Šefketija i dr. Zabilježeno je i 9 toponimiziranih mahala, kao i nekoliko naziva mostova, orografskih i hidrografskih objekata i dr.

Ključne riječi: *toponimija, orijentalizmi, Spuž*

Na pravcu Skadar – Podgorica – Nikšić i dalje prema Hercegovini Turci su naseljavali najpogodnije ravničarske terene s plodnim zemljištem i povoljnom klimom i hidrografijom. Tu su se nalazile i najbolje lokacije za izgradnju naselja i gradova, kao i glavna saobraćajnica od Hercegovine prema Skadru i Istanbulu. Na tome pravcu nalazio se i Spuž, koji je pružao sve pogodnosti za život osmanlijske vlastele, zato je i bio dobro utvrđen i čuvan. Predstavljao je važnu osmatračnicu u središnjem dijelu Crne Gore, odakle su se u svim pravcima kontrolisali svi značajni procesi i događaji u širem regionu, kako prema podlovcenskome dijelu Crne Gore tako i prema tzv. Brdima. Tome su znatno doprinosili meandar rijeke Zete i usamljena i veoma eksponirana Spuška glavica, koja je dominirala Bjelopavlićkom ravnicom. Oko Glavice nalazile su se kuće i imanja osmanske vlastele, a na samome vrhu i jako utvrđenje, čiji su se ostaci i konture očuvali i do danas.

Svjedočanstva o turskim pošedima i vladanju ovim prostorima sačuvana su preko brojnih (mikro)toponima s orijentalnim apelativima, koji su veoma

raznovrsni: kuće, kule, tvrđave, džamije, mostovi, izvori, potoci, njive, livade, pašnjaci, mahale pa i čitava naselja i sela. Takvi su *Birindži kula*, *Tvrđava Šefketija*, *Burum*, *Kemezača*, *Beglak*, *Bulin most*, *Remova šuma*, *Musina livada*, *Mujov potok*, *Bećirovina*, *Mamućevine*, *Begovine*, *Dečevina*, *Pašina kuća* i dr.

Pored brojnih parcijalnih podataka razasutih po raznim putopisima, historiografskim radovima, leksikonima, enciklopedijama i dr., postoje i dvije veoma značajne tematizovane knjige u kojima je sveobuhvatno prikazan Spuž i njegova istorija. Prva je *Spuž – na Glavici i oko nje* (1999) poznatoga novinara i publiciste Đura Lakovića. Druga je *Spuž i njegova okolina* (2007), koja ima formu i strukturu monografije, čiji je autor doktor istorijskih nauka Branko Babić.

U Lakovićevoj knjizi nijesu posebo prikazivani toponimi, ali se strpljivim iščitavanjem mogu sresti dragocjeni podaci o nazivima brojnih utvrđenja, mahala, sakralnih objekata i dr., kao i o njihovim lokacijama. Lakovićeva knjiga sadrži dragocjene podatke o tome da su ugledne spuške porodice pošedovale imanja i podalje od Spuža: u Pješivcima (uglavnom pored rijeke Zete), Lješkopolju, Lješanskoj nahiji, Vranjini, čak i u Crmnici. O tome svjedoče brojni toponimi, npr. u Pješivcima: *Kučevina* – pošed porodice Kučevića, *Trnovica* – Trnjevića, *Kula Abdula Turovića* i dr. Informator Rade Mugoša (iz Donje Gorice – Lješkopolje) saopštio nam je više toponima iz Lješkopolja koji se mogu povezati sa spuškim vlasnicima, kao što su *Bećirovo polje*, *Beglak*, *Ametovine*, *Kalačine*, *Koristovača*, *Čirkovina* i dr. Slično je i sa svim drugim krajevima u kojima su spuški Turci imali svoja imanja i ekonomske uticaje.

Monografski karakter knjige *Spuž i njegova okolina*, autora Branka Babića, ogleda se u svestranoj obradi definisane teme. Uz prirodne karakteristike Spuža i okoline prikazan je i istorijski kontinuitet od praistorije i antike, preko južnoslovenskoga naseljavanja i viševjekovne osmanlijske vladavine, do istorijske prekretnice koju je donijela 1879. godina i Berlinski kongres. Svi ti događaji ostavili su slojevite tragove na crnogorski jezik i onomastiku kao njegov veoma bitni dio. Babić (str. 41–45) znalački je izdvojio i poglavlje „Toponimi Spuža i okoline“, u kome je prikazao 422 recentna toponima, preuzeta iz katastarskih knjiga Opštine Danilovgrad (Zavičajni muzej). Na tome spisku nalazi se oko 40 toponima s osmanskim obilježjima.

Babić je toponime svrstao prema tzv. katastarskim opštinama Danilovgrada: Spuž, Grbe, Novo Selo, Kosić, Podglavice i Jelenak. Ovde izostaje prostrano Crnačko polje, Pričelje, Velje Brdo (selo) i dr., koji pripadaju Opštini Podgorica.

Pri izučavanju toponimije Spuža, i Bjelopavlića u cjelini, dobro može koristiti monografija *Bjelopavlići i Pješivci* (1923) Petra Šobajića, ne toliko zbog toponima (kojih i nema dovoljno u knjizi), koliko zbog etnogeografskih i istorijskih tumačenja i objašnjenja.

Obimnu građu o toponimiji Bjelopavlića sakupio je poznati onomastičar Drago Ćupić, ali, nažalost, ostala je nepublikovana, osim dva kraća priloga u kojima je objašnjavao toponime sa sufiksima *-ina*, *-ac* i *ica* te priloga o fito-toponimima i zootoponimima oko srednjega toka rijeke Zete.

Većinu toponomastičkih podataka, više od 100, dobili smo od informatora s terena: S(lavko) Raspopović, B(ajo) Knežević, B(ranko) Džankić, R(ade) Mugoša. I autor ovoga priloga, V. Pulević, zadržao je u memoriji više toponima iz sela Crnci i Crnačkoga polja, koji su njegov rodni kraj.

Kako smo postepeno ulazili u probleme spuške toponimije, to smo sve više uočavali njihovu složenost, koja je nadilazila mogućnosti autora. Zapravo, toponimiju s orijentalnim supstratom mogu uspješno izučavati samo dobri poznavaoци odgovarajućih jezika, jer se jedino oni smiju sa stručnom sigurnošću upuštati u etimologiju i semantiku takve leksike. Iz svih tih razloga morali smo da zaobilazimo sve one toponime koji su za nas bili neprozirni, a njih je bilo i previše. Zato ovaj skromni toponomastički prilog treba ocijeniti samo kao podsticaj i ideju o potrebi konstituisanja jednoga multidisciplinarnog projekta o izučavanju orijentalizama u crnogorskome jeziku, koji bi obuhvatio i složene onomastičke probleme.

Ada (Vada) – v. Vada.

Adska (Acka) vrata – jedan od ulaza u utvrđeni Spuž. (Više izvora)

Adsko groblje – na desnoj obali Zete. Spuž. (BABIĆ B. 2007:119)

Adžijin most – na rječici Sušici, selo Mijokusovići. Bjelopavlići (na staroj granici regiona Spuža). (I: Sait Šabotić)

Adžov krš – katastarska opština Podglavice, blizu Spuža. (BABIĆ B. 2007:44)

Adžova ploča – u blizini Daljma. Spuž. (I: S. Raspopović)

Adžovac – izvor. Selo Podglavice, Martinići. (I: S. Raspopović)

Alagina vrata – jedna od kapija na spuškome bedemu. (I: S. Raspopović). (= Ali-agina vrata)

Ali-agina vrata – „na severoistoku prema Piperima bila su izlazna vrata – Ali-agina vrata“. Spuž. (BABIĆ B. 2007:117). (=Alagina vrata).

Alijina lokva – prema vrhu Lisca, iznad Gostilja. Bjelopavlići. (I: S. Raspopović & B. Knežević)

Asovina – livada. Selo Kosić, Bjelopavlići. (BABIĆ B. 2007:43; I: S. Raspopović)

Avnija – utvrđenje i vojni položaj u reonu Spuža. (BABIĆ B. 2007:276)

- Azizija** – utvrđenje i vojni položaj u reonu Spuža. (B. Babić. 2007:276)
- Babovine** – u selu Kosić. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:304)
- Babovište** – u katastarskoj opštini Kosić. Bjelopavlići. (BABIĆ B. 2007:43)
- Bakovac** – u katastarskoj opštini Grbe, kod Spuža. (BABIĆ B. 2007:41)
- Balavčevića potok** – šuma, livada i potok (uliva se u Zetu). Selo Podglavice, blizu Spuža. (I: S. Raspopović)
- Baračevina** – šuma pored mosta na Sušici (na putu Spuž – Danilovgrad). (I: S. Raspopović)
- Barovo** – livada. Selo Kosić, Bjelopavlići. (I: S. Raspopović)
- Bašta** – u „katastarskoj opštini Spuž“. (BABIĆ B. 2007:41)
- Bečarice** – u selu Gostilje. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970:311)
- Bečina livada** – iza Moromiša, prema Gradini. Blizu Spuža. (I: Bajo Knežević)
- Bećirov grm** – u katastarskoj opštini Spuž. (BABIĆ B. 2007:41)
- Bećirovica** – u katastarskoj opštini Kosić. Bjelopavlići. (BABIĆ B. 2007:43)
- Bećirovića mala** – mahala između Derdemeza, Buruma i karaule Spuž. (BABIĆ B. 2007:118)
- Bećirovića šume** – u katastarskoj opštini Kosić. Bjelopavlići. (BABIĆ B. 2007:43)
- Bećirovići** – u katastarskoj opštini Kosić. Bjelopavlići. (BABIĆ B. 2007:43)
- Bećirovina(ne)** – u katastarskoj opštini Kosić. Bjelopavlići. (BABIĆ B. 2007:43)
- Bećirovo guvno** – u katastarskoj opštini Spuž. (BABIĆ B. 2007:41)
- Bečkovo guvno** – u katastarskoj opštini Grbe, blizu Spuža. (BABIĆ B. 2007:41)
- Beglaci** – livada (na njoj je danas spuško groblje). (BABIĆ B. 2007:41; I: S. Raspopović)
- Begovine** – selo u Bjelopavlićima. (Više izvora)
- Bešandži-kula** (peta kula) – „na vrh Zorskog luga ... na samom brijegu Zete“. Gradio je Derviš-paša 1862. (DRAGOVIĆ M. 1976:234-235)
- Birindži-kula** (prva kula) – tvrđava „na dnu Vranjickih njiva“, gradio je Derviš-paša 1862. Na putu Podgorica – Spuž. (DRAGOVIĆ M. 1976:233)
- Blokhauzi-karaule u Martinićima, Turski blokhauzi** – više utvrđenja u Martinićima. Bjelopavlići. (BABIĆ B. 2007:198)
- Bostani** – kompleks imanja (njive i voćnjaci) u centru Spuža. (PECO A. 2007:46-47 riječ *bostan* stavlja među turcizme.)
- Bubine** – livada ispod Spuža prema rijeci Zeti. (I: S. Raspopović)
- Bulin most** – na rječici Brestici (lijeva pritoka Zete), Crnačko polje (blizu Spuža). (I: B. Džankić)
- Burazerovića bare** (kao: **Bare Burazerovića**) – imanje u Crnačkome polju (blizu Spuža). (I: B. Džankić)

- Burazerovića kula** – u selu Kujava. Bjelopavlići. (I: Sait Šabotić)
- Burazerovina** – lokalitet u selu Kujava. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:304)
- Burazerovina** – lokalitet u selu Martinići. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 197a:304)
- Burdžine** – u katastarskoj opštini Novo Selo, kod Spuža. (Babić B. 2007:42.)
Postoje i nazivi: **Burčine**, **Burčevine**, **Buržine**, **Buržinje** i sl. *NAPOMENA*:
nazivi neprozirni.
- Burum** – dio Spuža. (Više izvora.) Postojalo je i **Burumsko groblje**
(**Burum**). (BABIĆ B. 2007:41 & 119)
- Burumska mala** – zapadne i severozapadne padine Spuške glavice. (BABIĆ
B. 2007:118)
- Bustur** – veća livada, dio Donjega Sela. Martinići. (I: S. Raspopović)
- Colevine** – kompleks livada i njiva u Crnačkom (Spuškom) polju. (I: B.
Džankić.) U Spužu je živjela muslimanska porodica Colevići, po kojoj je,
vjerovatno, i nastao naziv **Colevine** (nap. V. Pulević).
- Čajnica** – mahala na jugozapadnim padinama Glavice. Spuž. (BABIĆ B.
2007:160.) Pominje se i kao **Čajnice** (BABIĆ B. 2007:41).
- Čajnica** – na izlazu iz Spuža prema Piperima. (I: S. Raspopović.)
- Čakmačica** – u selu Kujava. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970:313)
- Čakmačka glavica** – u Bjelopavlićima (ĆUPIĆ D. 1970:311)
- Čengel-kula** – na pravcu Spuž – Podgorica. (BABIĆ B. 2007:276)
- Čeremidica** – lokalitet u selu Ćurilac. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970:312)
- Čeremidica** – lokalitet u selu Glavica. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970:312)
- Čeremidica** – lokalitet u selu Kujava. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 197:312)
- Čeremidnica** – lokalitet u selu Vrela. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970:312)
- Čukovac** – dio Spuža. (Više izvora). Ranije mahala (mala). (Babić B. 2007)
- Čukovići** – u katastarskoj opštini Spuž. (BABIĆ B. 2007:41)
- Čukovina** – u katastarskoj opštini Spuž. (BABIĆ B. 2007:41.) (Vjerovatno
isto što i **Čukovine**.)
- Čukovine** – livada pod Bubine, popred Zete kod Spuža. (I: S. Raspopović)
- Čulevina** – u katastarskoj opštini Spuž. (BABIĆ B. 2007:41)
- Derdemez** – dio Spuža između lijeve obale Zete i Spuške glavice. (BABIĆ B.
2007:115.) Danas se u narodu čuje i **Dardamez** – dio Spuža: u **Dardamezu** i
Mali „živjele su izvorne turske familije, tj. civilno tursko stanovništvo“ (I: S.
Raspopović).
- Derviševića uba** (kao: **Uba Derviševića**) – u selu Kosić. Bjelopavlići. (I: S.
Raspopović)
- Derviš-pašina kula (=Pazarište)** – na brijegu iznad rječice Brestice, „60
koraka daleko od crnogorske granice“, blizu Spuža. (BABIĆ B. 2007:203)
- Dizdarevića mala** – do Ade. Spuž. (BABIĆ B. 2007:118)

Dortandži-kula (četvrta kula) – na prostranoj livadi „koja se zove Dedova šuma“. Kulu je gradio Derviš-paša 1872. U podnožju Veljega brda na putu Podgorica – Spuž. (Dragović M. 1976:234)

Dečevina – u katastarskoj opštini Jelenak. Bjelopavlići. (BABIĆ B. 2007:44)

Đulina – u katastarskoj opštini Spuž. (BABIĆ B. 2007:41)

Đumrukana – „čak je Spuž imao i đumukanu (carinarnicu) blizu spuškog mosta“. BABIĆ B. 2007:118-119)

Endek – u katastarskoj opštini Kosić. Bjelopavlići. (BABIĆ B. 2007:43)

Fazlovina – imanje (livada) u Crnačkom (Spuškom) polju. (I: B. Džankić)

Ferizovine – imanje u Crnačkom (Spuškom) polju. (I: B. Džankić)

Frbovački udut – u selu Crnci (gravitira Spužu). (BABIĆ B. 2007:45)

Galičića ploča – na Stologlavu (pored Spuža). (I: S. Raspopović)

Hamidija – fortica na Veljem Stologlavu, podignuta 1876. Postoje ostaci bedema i kasarne. Pored Spuža. (BABIĆ B. 2007:224–227)

Hifizija – utvrđenje i vojni položaj u regionu Spuža. (BABIĆ B. 2007:276)

Huseinova džamija – istočno od severnoga ulaza u most. Spuž (BABIĆ B. 2007). Pominje se i naziv **Husein-agina džamija**. (I: S. Šabotić)

Ibrasim – u katastarskoj opštini Kosić. Bjelopavlići. (BABIĆ B. 2007:43)

Ićandži kula (druga kula) – tvrđava „na dnu Vratkova potoka“. I nju je gradio Derviš-paša 1862. Na putu Vranjicke njive – Spuž (u podnožju Veljega brda). (DRAGOVIĆ M. 1976:233–234)

Ispuj, Ispus – Ispuş – „mahala Spuž“. (BABIĆ B. 2007:104)

Jeni Koj (Yeni köy, Jeni-Keui) – turski naziv za Novo Selo. Blizu Spuža. (BABIĆ B. 2007:206 & 223)

Kadijina bukva – kod Lokava, Gostilje. Bjelopavlići. (I: V. Knežević)

Kapu-tabija – utvrđenje u reonu Spuža. (BABIĆ B. 2007:276)

Karaula – na lijevoj obali rijeke Zete, jugozapadno i južno od Bećirovića male. Spuž. (BABIĆ B. 2007:118)

Kemezača – na Ždrebaniku blizu Danilovgrada. (I: V. Vukčević)

Kolarevina – u katastarskoj opštini Spuž. (BABIĆ B. 2007:41)

Kolašinovići – zaselak kod Martinića. Bjelopavlići. (PECO A. 2007:133 toponim *Kolašin* smatra turcizmom: „područje pod kolasom“.)

Kučevina – u Pješivcima. Naziv po porodici Kučević, vlasnik iz Spuža. (LAKOVIĆ Đ. 1999:36)

Kula Abdula Turovića – u Pješivcima. Naziv po vlasniku iz Spuža. (LAKOVIĆ Đ. 1999:36)

Kula na Gomilu – turska kula pored Zorskoga luga, na prilazu Spužu iz pravca Podgorice. Gradio ju je Omer-paša, kad je ratovao protiv Crne Gore 1852. godine. (DRAGOVIĆ M. 1976:235)

Kula na Stologlav – „ova kula služila je Turcima kao stražarica od strane Komana i Zagarača“. Na samom ulazu u Spuž. (DRAGOVIĆ M. 1976:235)

Kulina – zapadno od Burumske male (Burum). Spuž. (BABIĆ B. 2007:118)

Lulaševa bara – blizu rječice Brestice i Mlina. Na samome prilazu Spužu. (I: B. Knežević)

Madžovina – lokalitet u selu Ćurilac. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:305)

Madžovina – lokalitet u selu Jastrebo. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:305)

Mahala – toponim u Spužu. (Više izvora.) *NAPOMENA*: Vjerovatno je u pitanju uopšteni (svedeni) naziv koji je u sadašnjoj upotrebi. Inače, BABIĆ B. 2007:118–119 ističe da je Spuž u svome razvoju imao devet mahala.

Mala ciganska (Ciganska mala) – na granici Spuža i Pipera. (BABIĆ B. 2007:180)

Mamućevina – selo između Spuža i Danilovgrada. (Poznati toponim.)

Mećikukića lazine (Lazine Mećikukića) – livade pored sela Kosić. Bjelopavlići. (I: S. Raspopović)

Mehteb – „U Spužu je postojao i mehteb – kao osnovna škola“. (BABIĆ B. 2007:129)

Memedova glavica – u Spužu, lokalitet na kome je bio zadružni dom. (Ime je potisnuto, zaboravljeno). (I: S. Raspopović)

Metića grm – u katastarskoj opštini Podglavice. Blizu Spuža. (BABIĆ B. 2007:44)

Metića trn – livada. Selo Podglavice. Blizu Spuža. (BABIĆ B. 2007:44; I: S. Raspopović)

Mlin na vodotoku Dobrik – u Pješivcima. Vlasništvo spuške vlastele. (LAKOVIĆ Đ. 1999:36)

Moromiška kula (Smail-pašina kula) – na Moromiškoj glavici. Blizu Spuža. (BABIĆ B. 2007:203)

Mujin brijeg – dio Visočice. Selo Podglavice. Blizu Spuža. (I: S. Raspopović)

Mujov potok – njiva/livada i potočić. U Crnačkome polju. Blizu Spuža. (I: V. Ljumović, sadašnji vlasnik imanja.)

Muletina – u katastarskoj opštini Grbe. (BABIĆ B. 2007:41). *NAPOMENA*: toponim neproziran.

Muratova glavica – „na Beglakama, na oko 30-tak metara jugoistočno od zadružnog doma ... bio je to omanji hum: visine 7-8 metara, prečnika 30-tak metara. Poravnat je 1966/7. god.“ (LAKOVIĆ Đ. 1999:87.) *NAPOMENA*: Toponim **Muratova glavica** treba povezati s nazivom **Memedova glavica**, pošto je u pitanju ista lokacija, te je ostalo da se provjeri radi li se o sinonimima ili o eventualnoj grešci nekoga od informatora.

Musina livada – u katastarskoj opštini Grbe, kod Spuža. (BABIĆ B. 2007:42)

Mustafina džamija – između Derdeneza i Bečkovića male (u blizini nje je bila i treća spuška džamija). Spuž. (BABIĆ B. 2007)

Nježe – „dvije livade na dvije strane Zete“. Kosić – Podglavice. Bjelopavlići. (I: S. Raspopović). *NAPOMENA*: Toponim neproziran.

Odžina mahala – U selu Grlić. Kosovi Lug. Bjelopavlići. (I: S. Šabotić)

Omerovina – u selu Brijestovo. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:306)

Pašina kuća – pored Spuške glavice, đe je sad željeznička stanica. (I: B. Knežević)

Pašina kuća – u Bregovima Mijovića. Donji Crnci. (Više izvora.) U 19. stoljeću u Spužu je živjela porodica Pašić.

Pazar – dio Spuža „đe se vodi trgovina“. (DRAGOVIĆ M. 1976:236)

Pazarište – vidi **Derviš-pašina kula**.

Ramov kiljan – na putu Gostilje – Radovče. (I: S. Raspopović.) U Šarancima postoji toponim **Ramovo ždrijelo**.

Ramov laz – dio između Maljta i Visočice. Selo Podglavice kod Spuža. (BABIĆ B. 2007:44; I: S. Raspopović)

Ramovac – mali izvor i potok (uliva se u Zetu), izvire ispod Maljta u blizini Spuža. (I: S. Raspopović)

Redžovina – od Martinića prema Gostilju. Bjelopavlići. (I: S. Raspopović)

Redžovina – u selu Pažići. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:306)

Redžovine – blizu mlina, prema Pričelju. Istočno od Spuža. (I: S. Raspopović)

Remove šume – šuma u Donjim Crncima, blizu Pazarišta. (I: P. Savović)

Režovina – u katastarskoj opštini Spuž. (BABIĆ B. 2007:41)

Salkovina – (toponim bilježi BABIĆ B. 2007:149).

Sarkovina – u selu Kujava. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:306). *NAPOMENA*: toponim je neproziran.

Selimbegovina – lokalitet pored rijeke Sušice. Selo Begovine. Bjelopavlići. (I: M. Vlahović)

Selimovina – u selu Jastreb. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:306)

Selmanovina – uz Rimanić, ispod Mahale. Spuž. (I: B. Knežević)

Semovina – lokalitet u selu Martinići. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:306)

Semovina – u selu Jastreb. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:306)

Serdar kula – u katastarskoj opštini Grbe, kod Spuža. (BABIĆ B. 2007:42.) Kao lokacija pominje se i Kolovoz blizu Spuža. Postoji dopunjeno ime **Serdar (ekrem) kula** u Daljmu. Gradio ju je Omer-paša 1852. i 1853. u vrijeme njegovih ratova protiv Crne Gore. Imao je čin serdar-ekrema. (DRAGOVIĆ M. 1976:235.)

Smail-pašina kula – vidi: **Moromiška kula**.

Souk su (Hladne vode) – utvrđenje i vojni položaj u reonu Spuža. (BABIĆ B. 2007:276)

Spuška tvrđava – izgradnju tvrđave (sa 24 kule) organizovao je Hodaver-di paša po sultanovoj naredbi. Gradnja je završena 1704. Na samome vrhu Spuške glavice izgrađena je posebna tvrđava (90x13–25m), s pratećim objektima. (BABIĆ B. 2007:115)

Spuški most – „najzad od značaja je i spuški most sagrađen od kamena i drveta“. (BABIĆ B. 2007:129)

Šabov krug – livada (sad novo groblje). Martinići. (I: S. Raspopović.)

Šabovo oko – estavela u koritu Sušice (pritoke Zete). (BABIĆ B. 2007:20.)

Šefketija – tvrđava na Veljem brdu. Zidao ju je Šefket-paša. (DRAGOVIĆ M. 1976:234 & BABIĆ B. 2007:276.)

Škrljevo kućište – dio Maljta, kod Spuža. (I: S. Raspopović). *NAPOMENA*: toponim neproziran.

Šogovina – u selu Jastreb. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:307)

Šogovina/Šogovine – u Novome Selu. (BABIĆ B. 2007:42)

Šućovina – u selu Brijestovo. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 1970a:307)

Šuma Zotovića – livada i šuma. Selo Podglavice, kod Spuža. (I: S. Raspopović)

Taban – izvor u Donjim Crncima, blizu Spuža. (I: B. Džankić)

Tablja – dio Spuža. (BABIĆ B. 2007:118/legenda ispod slike; I: S. Raspopović.)

Trnovica – u Pješivcima. Naziv po porodici Trnjević, vlasniku iz Spuža. (LAKOVIĆ Đ. 1999:36)

Učandži kula (treća kula) – pri vrhu Miletine njive, blizu rijeke Zete, na padinama Veljega brda. Na putu Podgorica – Spuž. Gradio ju je Derviš-paša 1862. (DRAGOVIĆ M. 1976:234)

Utvrđenje na Visočici – (Visočica je glavica u blizini Spuža). (BABIĆ B. 2007:280)

Vada (Ada), Mahala Vada – dio Spuža na desnoj obali meandra Zete. (BABIĆ B. 2007:115; I: S. Raspopović)

Višnja – postoji više toponima vezanih za ovu voćku: **Višnja, Višnjata livada, Višnjice, Podvišnje** i dr. (PECO A. 2007:219 fitonim *višnja* ubraja u turcizme.)

Zadrmovac – livada ispod Maljta, kod Spuža. (I: S. Raspopović)

Zemani most (Zemeni most) – na rijeci Zeti, u selu Podglavice. (I: S. Raspopović). BABIĆ B. 2007:43 toponim locira u katastarskoj opštini Kosić.

Zotovina – „livada pored mlina, uza Zetu“. Spuž. (I: S. Raspopović.) U katastarskoj opštini Spuž. (BABIĆ B. 2007:41). U selu Glavica. Bjelopavlići. (ĆUPIĆ D. 2007a:305.) Naziv po begu Zotoviću.

Literatura

- BABIĆ, B. (2007): *Spuš i njegova okolina od praistorije do 1879. godine*. Cetinje.
- ČUPIĆ, D. (1970): „Mikrotoponimi sa sufiksom -ac i -ica u Bjelopavličima“. – *Prilozi proučavanju jezika*, 5:309–313. Novi Sad.
- ČUPIĆ, D. (1970a): „Mikrotoponimi sa sufiksom -ina u Bjelopavličima“. – *Prilozi proučavanju jezika*, 5:304–307. Novi Sad.
- ČUPIĆ, D. (1977): „Govor Bjelopavlića“. Institut za srpskohrvatski jezik. – *Srpski dijalektološki zbornik*, knj. 23. Beograd.
- ČUPIĆ, D. (1981): „Iz toponimije oko srednjeg toka rijeke Zete“. SANU – *Onomatološki prilozi*, 2:171–187. Beograd.
- ČUPIĆ, D. (1994): „Složenice u bjelopavličkoj mikrotoponimiji“. CANU – *Naučni skupovi*, 33(11):227–232. Podgorica.
- ČUPIĆ, Ž. (1990): „Onomastika Lješkopolja“. SANU – *Onomatološki prilozi*, 11:451–474. Beograd.
- DRAGOVIĆ, M. (1976): „S. puta“. In: VUKOVIĆ, Č. (1976): *S praga u svijet*. Biblioteka „Luča“, str. 227–243. Titograd.
- LAKOVIĆ, Đ. (1999): „Spuš – na Glavici i oko nje“. *Pobjeda*. Podgorica.
- LIPOVAC-RADULOVIĆ, V. (1981): *Romanizmi u Crnoj Gori – jugoistočni dio Boke Kotorske*. Cetinje – Titograd.
- LIPOVAC-RADULOVIĆ, V. (1997): *Romanizmi u Crnoj Gori – Budva i Paštrovići*. Novi Sad.
- MUSIĆ, S. (1972): *Romanizmi u severozapadnoj Boki Kotoskoj*. Filol. fak. Beograd. Univerz. Knj. XLI. Beograd.
- PECO, A. (2007): „Turcizmi u Vukovim rječnicima“. In: PECO, A. (2007): *Radovi o turcizmima*. Bosansko filološko društvo i Akademija nauka i umjetnosti BiH. Izabrana djela I–VI, knj. 5:7–311. Sarajevo.
- SMAILOVIĆ, I. (2003): *Bosansko-turski rječnik*. Sarajevo.
- ŠKALJIĆ, A. (1966): *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. „Svjetlost“. Sarajevo.
- ŠOBAJIĆ, P. (1923): „Bjelopavlići i Pješivci“. *Srp. Etn. Zbor.*, Knj. XXVII, Naselja i poreklo stanovništva, Knj. XV. Beograd. (Reprint: CID, 1996. Podgorica).
- ŠOĆ, L. B. (2002): *Romanizmi i grecizmi u crnogorskom jeziku*. Centr. nar. bibl. „Đurđe Crnojević“. Pos. izd. 45. Cetinje.

Vukić PULEVIĆ

**WORDS OF ORIENTAL ORIGIN IN THE TOPONYMY
OF SPUŽ AND ITS SURROUNDINGS**

The paper lists 156 toponyms from the territory of Spuž and immediate surroundings, whose stems are of Oriental origin. Bearing in mind that toponyms are inseparable from their locations, they are a testimony of centuries-long Ottoman presence in the territory of Montenegro. According to their structure, the toponyms listed are very different, whereas the majority of them have maintained personal names or surnames of land (fields, meadows, forests) owners, such as Bećirovina, Burazerovina, Kolarevina, Remove šume, etc. In a similar manner, constructions have been named: Huseinova džamija, Ali-agina vrata, Derviš-pašina kula, Azizija, Birindži kula, Šefketija, etc. Several names of quarters, bridges, orographic and hydrographic buildings are also listed.

Key words: *toponymy, words of Oriental origin, Spuž*